

KLENODIET: Kaja Kollandsrud ved Kulturhistorisk museum og prosjektlederne Anne Milnes og Katrine Scharffenberg ved det originale alterfrontalet. Frontalets sentrale scene viser den tronende Madonna med Barnet, flankert av fem scener fra Kristi barndom.

DET NYE: Katrine Scharffenberg og Anne Milnes i arbeid på hver sin kant av det nye alterfrontalet. Hver strek sjekkes med originalen som de har innen rekkevidde.

Trekker linjen fra middelalderen

I atelieret til Kulturhistorisk museum gjenskapes en kulturskatt fra middelalderen. Før sommeren skal det nye, rekonstruerte alterfrontalet smykke St. Petri, gamle Tinglestad kirke.

MARIT SKJØTSKIFT
ms@hadeland.net • 958 51 920

OSLO: Tida er skrudd ca. 750 år tilbake i atelieret i Frederiks gate i Oslo. Malerikonservatorene Katrine Scharffenberg og Anne Milnes holder på i hver sin kant av det nye alterfrontalet og trekker opp konturer. Hver strek de fører penselen, sjekkes med fasiten som er godt innen rekkevidde: Originalen fra siste halvdel av 1200-tallet som er i museets eie. Noen framstøt er gjort, senest i 2008, for å få frontalet tilbake til kirken på Tinglestadtoppen, men museet har sagt nei. Det førte til en annen idé; menighetsrådet i Gran/Tinglestad startet en innsamlingsaksjon for å få laget en rekonstruksjon.

– Vi fikk en forespørsel fra Gran kirkelige fellesråd, og i januar i fjor ble arbeidet startet, forteller Katrine Scharffenberg, som selv bor i Tinglestad. Hun og Anne Milnes er prosjektledere, og har siden i fjor høst arbeidet to-tre dager i uka med malingen i Kulturhistorisk museums atelier. Med på laget har de dyktige håndverkere, som brandbumannen Lars Stålegård som har snekret panelet, Sarah Eggen som har påført krittgrunderingen og sølvfoliene, og ekspertise fra Kulturhistorisk museum.

Wow-opplevelse

Det nye frontalet blir ikke en rekonstruksjon av tilstanden til originalen, der sølv har korrodert, farger har bleknet og mørknet. Målet er å gi opplevelsen av hvordan det så ut opprinnelig, fargerikt, nesten fargesprakende, fjernt fra assosiasjoner om «den mørke middelalder».

– Så sterke farger var ikke noe unntak, heller regelen. Folk var opptatt av edle ting, og vi må også huske at dette sto i en kirke med lite lys. Det ble laget for å gi en «wow-opplevelse», sier Kaja Kollandsrud som er konservator for maleri og skulptur på Kulturhistorisk museum. Hun bidrar på kunnskapsbiten i prosjektet og er også redaktør for en blogg der folk kan gå inn og følge utviklingen av prosjektet.

Hvem var de?

Kanskje sto de et sted i nærheten og jobbet, de som for 7–800 år siden lagde klenodiet som Scharffenberg og Milnes nå gjenskaper.

– De var nok del av et miljø. Vi tror det har vært verkstedmiljøer knyttet til de store bispedømmene, sier malerikonservatorene.

– **Når dere står og følger strekene deres, tenker dere på hvem de var?**

– I hvert fall på hvilken kunnskap de satt på. En får veldig respekt. Dette er ikke lokale impulser, det er et europeisk maleri og har en veldig karakteristisk stil, sier damene og legger til at det fram til svartedauden var et oppegående miljø i Norge.

– Vi har vel aldri helt kommet oss igjen og aldri blitt så internasjonale siden.

– Jeg har tenkt litt på, at om de hadde sett oss, hadde de ledd godt. Vi sitter og prøver oss veldig fram for å få til det som var selvfølgelig for dem, sier Anne Milnes.

– Det hadde vært fint å ha en av dem innom, så kunne vi spurt: Hvordan har du gjort dette her, hvordan har du blandet fargene, sier Kaja Kollandsrud med et smil. Nå vet disse damene svært så godt hva de driver med, om noen skulle tro noe annet. Kollandsrud er en av dem som laget rekonstruksjonen av den berømte Hedalen-madonnaen, mens Scharffenberg blant annet har jobbet med Aula-dekorasjonene, Milnes med de skadede «Skrik» og «Madonna», og sammen har de restaurert takmaleriene i Oslo Domkirke.

Tredimensjonal virkning

Alt på frontalet gjøres så autentisk som mulig.

– Vi bruker den samme maleteknikken på originalene så langt det er hensiktsmessig, og er opptatt av å få fram de samme maleriske virkningene. Noen materialer er byttet ut; de vi vet ikke har holdbarhet har vi erstattet, men ellers har vi prøvd å følge det opprinnelige så langt det er mulig. Prinsippet er lasurmaleri – et lagvis oppbygget maleri, med lysere undermalinger, der for eksempel den røde lasuren ligger

FAKTA

- Alterfrontalet i St. Petri ble i 1868 innlemmet i Oldsaksamlingen, som i dag er en del av Kulturhistorisk museum.
- Arbeidet med en rekonstruksjon av alterfrontalet startet i 2011, etter oppdrag fra Gran kirkelige fellesråd. Prosjektlederne Katrine Scharffenberg og Anne Milnes står for polykromeringen (bemalingen) av panelet som er snekret av Lars Stålegård, og grundert og forsøvet av Sarah B. Eggen.
- Kulturhistorisk museum ved Kaja Kollandsrud og Eivind Bratlie bidrar med kvalitetssikring. Professor Unn Plahter har gjennomført omfattende undersøkelser og analyser av frontalet, og bidrar med sin kunnskap til prosjektet.
- På bloggen «rekonstruksjon.wordpress.com» kan du følge utviklingen av prosjektet.

på blyhvitt. Det gir et nesten tredimensjonalt uttrykk, forteller de. Bortsett fra den blå azuritten, som er bundet i tempera, er det hovedsakelig et oljemaleri. Malerikonservatorene har produsert malingen selv for å få riktig konsistens og utseende. Fargene har pigmenter som ble importert langveisfra, som sinober, rød lacca og azuritt. Det er et raffinert maleri som illuderer kostbare materialer og virkningene fra gullsmedarbeid.

– Oppdager dere nye ting underveis?

– Ja, særlig når vi holder på med konturer, og ser hvordan ting faller på plass: Den enkelte linje er ikke bare til pynt, den har en hensikt. Vi må også ta valg underveis. Hver dag har vi aha-opplevelser, forteller damene som har hatt besøk av både riksantikvar og spente medlemmer av kirken i Gran i atelieret.

– Dette arbeidet er ikke hverdagskost for oss. Det er spennende, morsomt og utfordrende, sier Scharffenberg, som gleder seg til å se det ferdige frontalet på plass i St. Petri-kirken til våren.

TEGNER KONTURENE: Konturene er ikke bare en tørr, liten strek. Det er nesten kalligrafisk, sier Katrine Scharffenberg mens hun på frihånd trekker de samme linjene som middelalderens håndverkere gjorde. Arbeidet er ikke på millimeteren identisk; vi skal få med maleriets sjel, sier hun.